

Đạo đức Phật giáo trong thời đại Công nghệ

ISSN: 2734-9195 17:05 21/03/2025

Phật pháp nhấn mạnh đến sự kết nối của mọi sự sống. Nó dạy rằng mọi thứ trên thế giới đều phụ thuộc lẫn nhau.

Eastern Horizon: Chúng ta đang bước vào cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ 5, con người làm việc cùng với công nghệ tiên tiến, rô-bốt và AI giúp sức để cải thiện các quy trình tại nơi làm việc.

Điều này được kết hợp với sự tập trung nhiều hơn vào con người cũng như tăng khả năng phục hồi và cải thiện sự tập trung vào tính bền vững, trong đó con người được kỳ vọng sẽ làm việc cùng với công nghệ tiên tiến và robot vận hành bằng trí tuệ nhân tạo (AI) để nâng cao quy trình làm việc và sự phát triển xã hội.

Theo quan điểm của Phật giáo, các nhà phát triển AI nên xem xét những triết lý cốt lõi của đạo Phật để làm thế nào trị liệu, chữa lành những nỗi khổ niềm đau, để thiết kế của họ có thể giúp nhân loại đạt được hạnh phúc và sức khỏe tinh thần?

Sau đây, ba vị cố vấn Phật học: Hòa thượng Ayasmā Aggacitta, Thượng tọa Min Wei và Thượng tọa Tenzin Tsepal - đưa ra nhận xét và lời khuyên.

Công nghệ và thực tế ảo mang lại lợi ích gì cho việc bảo tồn và hiểu biết về di sản Phật giáo? Các học giả nên thực hiện những bước nào để đảm bảo những khám phá này được chia sẻ hiệu quả với cộng đồng Phật tử?

Aggacitta: Các học giả có thể sử dụng công nghệ để số hóa và bảo tồn các văn bản, hiện vật và tác phẩm nghệ thuật Phật giáo cổ đại. Học máy, một lĩnh vực của trí tuệ nhân tạo có thể giúp nhận dạng ký tự, dịch và phân tích các văn bản Phật giáo, giúp nhiều đối tượng hơn có thể tiếp cận được. Có thể thiết lập cơ sở dữ liệu và nền tảng để chia sẻ các phát hiện nghiên cứu với các nhà nghiên cứu trên toàn thế giới.

Thực tế ảo có thể tạo ra những trải nghiệm nhập vai để bảo tồn các hiện vật vật lý dưới dạng kỹ thuật số và cũng cung cấp những trải nghiệm nhập vai về các cơ sở tự viện Phật giáo và di tích lịch sử Phật giáo. Điều này có thể giúp mọi người hiểu được kiến trúc, nghi lễ và các khía cạnh văn hóa Phật giáo.

Sử dụng các công cụ này, các chương trình giáo dục và hội thảo nên được tạo ra để thúc đẩy sự hiểu biết trong cộng đồng Phật tử. Các học giả nên lưu ý đến các vấn đề đạo đức khi sử dụng công nghệ để bảo tồn và phân tích theo cách tôn trọng và nhạy cảm về mặt văn hóa.

Min Wei: Học máy, một lĩnh vực của trí tuệ nhân tạo có thể hỗ trợ phân tích khối lượng lớn dữ liệu lịch sử liên quan đến di sản Phật giáo, giúp các học giả giải mã các văn bản, hiện vật và giáo lý cổ đại. Nó có thể hỗ trợ biên dịch, bảo tồn và xác định các mô hình trong các tài liệu này. Thực tế ảo (VR) có thể tái tạo các địa điểm di tích Phật giáo, cho phép mọi người khám phá và trải nghiệm các địa điểm này một cách ảo, thúc đẩy sự hiểu biết sâu sắc hơn về di sản.

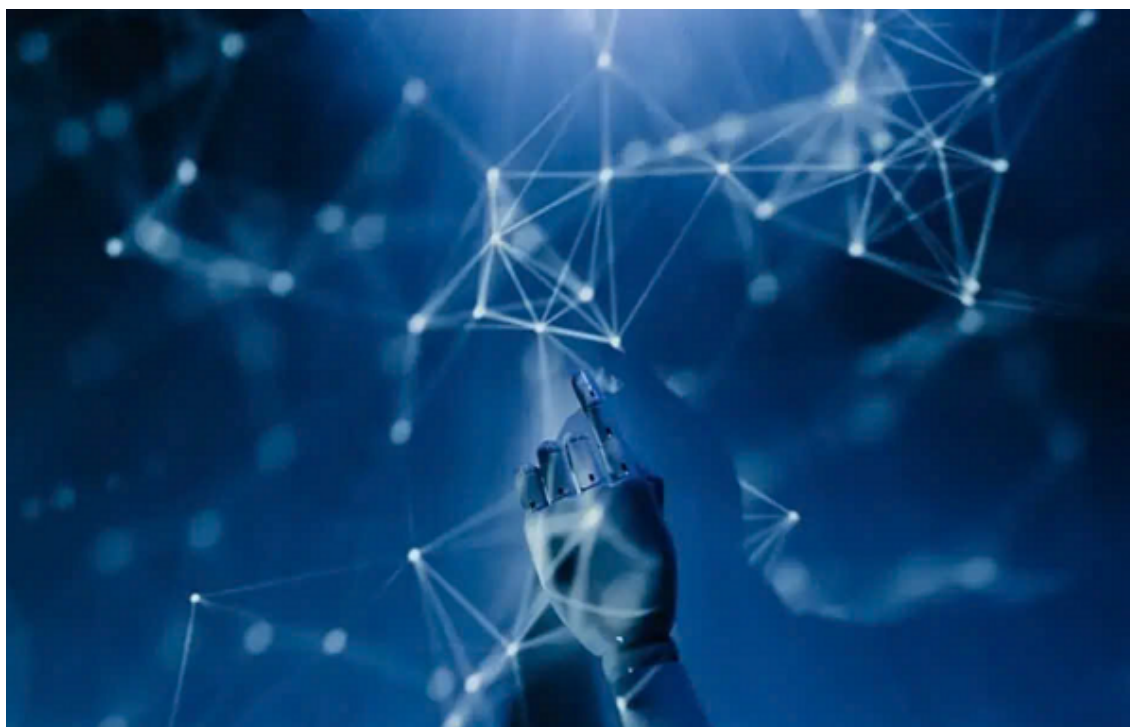
Bằng cách kết hợp học máy để phân tích dữ liệu và VR để có trải nghiệm nhập vai, chúng ta có thể tạo ra các nền tảng hoặc ứng dụng tương tác truyền tải và chia sẻ hiệu quả những khám phá này với đối tượng toàn cầu, giúp giáo lý và lịch sử Phật giáo dễ tiếp cận và hấp dẫn hơn. Công nghệ này có thể cung cấp những hiểu biết và góc nhìn mới về di sản Phật giáo, cho phép nhiều đối tượng hơn đánh giá cao và học hỏi nó từ trí tuệ.

Tsepal: Một lợi ích vô giá của máy học là trong Nhận dạng ký tự quang học (Optical Character Recognition, OCR), là loại phần mềm máy tính được tạo ra để chuyển các hình ảnh của chữ viết tay hoặc chữ đánh máy (thường được quét bằng máy scanner) thành các văn bản tài liệu, chuyển đổi điện tử các kinh Phật, luận thuyết và văn bản được quét của nhiều truyền thống và ngôn ngữ khác nhau thành văn bản thuận túy. OCR vô cùng có giá trị trong việc ghi chép, phổ biến và bảo tồn di sản văn học Phật giáo rộng lớn, giúp các học giả, dịch giả, học viên Phật giáo và công chúng nói chung có thể tìm kiếm các tập tài liệu được số hóa.

Ví dụ, Trung tâm Tài nguyên số Phật giáo (The Buddhist Digital Resource Center - BDRC) đã lưu giữ các văn bản từ tất cả các truyền thống Phật giáo kể từ năm 2015. Nơi đây lưu trữ một thư viện kỹ thuật số gồm các bản quét FO R U M và văn bản được tạo bằng OCR từ những hình ảnh đó, bất kỳ ai cũng có thể tìm kiếm.

Thực tế ảo có thể giúp hình dung chính xác mandala, một biểu tượng tinh thần trong Ấn Độ giáo và Phật giáo, của một vị thần hoặc các địa điểm linh thiêng cổ

đại. Một bài đánh giá tài liệu kết luận Công nghệ thực tế ảo - Virtual Reality (VR) là một cải tiến hiệu quả trong việc tu tập chính niệm để cải thiện sức khỏe tinh thần ở người lớn - được chứng minh là giúp giảm lo âu, trầm cảm, cải thiện chất lượng giấc ngủ, điều hòa cảm xúc và cải thiện tâm trạng.

Ảnh: thubtenchodron.org

Đạo đức Phật giáo có thể hướng dẫn chúng ta sử dụng công nghệ như thế nào, chẳng hạn như trí tuệ nhân tạo, kỹ thuật di truyền, thao tác thay đổi gen bằng công nghệ sinh học và phương tiện truyền thông xã hội?

Aggacitta: Bằng cách kết hợp các nguyên tắc đạo đức Phật giáo sau đây, chúng ta có thể thúc đẩy sự chung sống hòa hợp hơn với công nghệ và với nhau.

* Nhấn mạnh từ bi tâm và bất bạo động, chiến lược nhằm biến đổi xã hội mà không dùng đến bạo lực trong quá trình phát triển và sử dụng công nghệ. Đảm bảo rằng công nghệ mang lại lợi ích cho toàn thể nhân loại và hóa giải những nỗi khổ niềm đau, thay vì gây hại hoặc bất bình đẳng hơn nữa.

* Khuyến khích tu tập chính niệm và nhận thức đầy đủ trong việc sử dụng công nghệ, bao gồm việc nhận thức được tác động của hành động và lựa chọn của chúng ta đối với bản thân và người khác.

* Tôn trọng quyền riêng tư và ranh giới cá nhân của mỗi cá nhân, cho dù đó là thông qua dữ liệu bạn thu thập với tư cách là nhà phát triển hay cách bạn tương

tác với người khác trên mạng xã hội.

* Trau dồi sự bình tĩnh trước dòng thông tin và kích thích liên tục từ công nghệ.

* Nhận ra tác động sinh thái của công nghệ và nỗ lực giảm thiểu chất thải, mức tiêu thụ năng lượng và dấu chân môi trường liên quan đến việc sản xuất và thải bỏ công nghệ.

Min Wei: Đạo đức Phật giáo có thể được áp dụng cho công nghệ như AI, kỹ thuật di truyền và phương tiện truyền thông xã hội bằng cách khuyến khích người dùng sử dụng các công cụ này một cách chính niệm và từ bi. Chính niệm có thể giúp mọi người duy trì mối quan hệ cân bằng với công nghệ, tránh sử dụng quá mức hoặc phụ thuộc. Thực hành hành vi đạo đức, chẳng hạn như sự trung thực, lòng tốt và sự đồng cảm, có thể hướng dẫn các tương tác trên phương tiện truyền thông xã hội, thúc đẩy giao tiếp tích cực và mang tính xây dựng.

Áp dụng các nguyên tắc Phật giáo, như không gây hại và theo đuổi hạnh phúc thực sự, có thể khuyến khích sự phát triển và sử dụng AI theo cách có lợi cho nhân loại mà không gây hại. Các nguyên tắc đạo đức này có thể hỗ trợ sử dụng công nghệ theo cách hỗ trợ hạnh phúc của cá nhân và tập thể, thay vì duy trì các tác động tiêu cực. Việc tích hợp các nguyên tắc này có thể giúp thúc đẩy việc sử dụng công nghệ một cách chính niệm, từ bi và đạo đức hơn.

Tsepal: Nhiều vấn đề của chúng ta ngày nay là do thiếu nhận thức về khía cạnh đạo đức trong hành động và tác động của hành động đó đối với người khác. Là một phần của cộng đồng loài người, chúng ta có trách nhiệm mang lại lợi ích cho cộng đồng đó.

Vì các hệ thống AI được biết là có thành kiến và phân biệt đối xử, mối đe dọa nghiêm trọng cho quyền con người và góp phần làm suy thoái môi trường, các giá trị đạo đức cốt lõi mạnh mẽ là những rào cản cần thiết để hướng dẫn các nhà phát triển đảm bảo quyền con người, tính bao trùm và đa dạng, cũng như các cân nhắc về môi trường.

Ý thức là một trong những đặc điểm độc đáo của chúng sinh, và là gốc rễ của trí thông minh của chúng ta. Khi AI và rô-bốt trở nên giống con người hơn về khả năng và khả năng ra quyết định, chúng ta có thể nói rằng chúng cũng có nghiệp hay không?

Aggacitta: "Nghiệp" là dịch nghĩa chữ Karma tiếng Phạn, nghiệp là những hành động có chủ ý, sẽ đưa đến những quả báo tương xứng trong hiện tại và mai sau, nghiệp chỉ hành động tạo tác được lặp đi lặp lại nhiều lần lâu ngày trở thành

thói quen của mỗi người. Nghiệp có nghiệp thiện, nghiệp ác, nghiệp chung (cộng nghiệp), nghiệp riêng (biệt nghiệp), định và bất định nghiệp...

Nghiệp thiện là hành động lành đem lại sự an vui hạnh phúc cho tất cả chúng sinh.

Nghiệp ác là hành động dữ làm đau khổ cho tất cả chúng sinh.

Định nghiệp là hành động lành hay dữ có chủ tâm của ý thức mà tạo thành nghiệp quyết định.

Bất định nghiệp là hành động tốt hay xấu mà không có ý thức cố tâm, nên thành nghiệp không quyết định.

Khi nói đến AI và rô-bốt, điều quan trọng là phải phân biệt giữa hành động của những công nghệ này và ý định đằng sau chúng. AI và rô-bốt là những công cụ do con người tạo ra và kiểm soát. Chúng hoạt động dựa trên các thuật toán và lập trình, không có ý thức, ý định hoặc tác nhân đạo đức. Chúng có thể thực hiện các hành động nhưng không có khả năng ý định hoặc ý thức.

Hành động và quyết định của họ là kết quả của chương trình và dữ liệu họ xử lý, và bất kỳ cân nhắc về đạo đức hay luân lý nào đều là trách nhiệm của những người sáng tạo và người dùng.

Trách nhiệm đạo đức nằm ở những cá nhân và tổ chức tạo ra và triển khai các công nghệ này. Đạo đức Phật giáo, nhấn mạnh vào từ bi tâm và bất bạo động, chiến lược nhằm biến đổi xã hội mà không dùng đến bạo lực, có thể là một hướng dẫn có giá trị trong việc đảm bảo rằng AI và robot được sử dụng theo cách có lợi cho chúng sinh và không gây hại.

Min Wei: Trong bối cảnh triết học Phật giáo, nghiệp ám chỉ nguyên tắc đạo đức rằng hành động của mỗi người có hậu quả, ảnh hưởng đến những trải nghiệm và điều kiện trong tương lai. Nghiệp là kết quả của những hành động cố ý do chúng sinh thực hiện, được thúc đẩy bởi ý chí và ý thức.

Cho đến nay, AI và rô-bốt không có ý thức, nhận thức về bản thân và khả năng tạo ra ý định hoặc ý chí. Do đó, theo quan điểm của Phật giáo, chúng sẽ không tích lũy nghiệp vì chúng không thực hiện các hành động dựa trên ý chí và mục đích. Tuy nhiên, khi công nghệ tiến bộ và AI trở nên tinh vi hơn, nó có thể đặt ra những câu hỏi về đạo đức về khả năng phát triển tiềm năng của AI có ý thức và có ý thức. Nhưng hiện tại, AI và rô-bốt, không có ý thức và mục đích, không tạo ra nghiệp theo nghĩa Phật giáo.

Tsepal: Từ tiếng Phạn karma theo nghĩa đen có nghĩa là hành động, và ám chỉ những hành động vật lý, lời nói và tinh thần có chủ đích mà chúng ta, những sinh vật có tri giác, tạo ra suốt cả ngày. Các tiềm năng từ những hành động mà chúng ta tạo ra được lưu trữ trong dòng tâm trí của chúng ta, sau đó tạo ra những hiệu ứng được trải nghiệm, vì vậy để tạo ra nghiệp thì cần phải có một tâm trí. Trí tuệ nhân tạo không trải nghiệm những gì đang xảy ra; AI hoạt động dựa trên các thuật toán và bị giới hạn trong việc lập ra chương trình làm việc cho máy có bộ xử lý, không phải ý định có ý thức.

Để xác định xem máy móc có thể sở hữu tâm trí hay không, các nhà khoa học cố gắng xác định ý nghĩa của “*ý thức*”. Các mô hình ngôn ngữ lớn như LaMDA (Language Model for Dialogue Applications) là một trong những mô hình AI đàm thoại thế hệ mới nhất của Google và ChatGPT chắc chắn có vẻ có ý thức và khả năng giống con người, tuy nhiên AI chỉ là phần mềm, chạy trên phần cứng. Tôi không tìm thấy bất kỳ đề cập nào về nghiệp chương trong tài liệu khoa học.

Trong một cuộc thảo luận nhiều năm trước giữa Đức Đạt Lai Lạt Ma và các nhà khoa học, Ngài được hỏi liệu máy tính có thể trở thành chúng sinh hay không. Nói cách khác, liệu một ngày nào đó máy tính có thể có tâm trí tạo ra nghiệp không? Ngài nói rằng nếu máy tính hoặc rô-bốt đủ tinh vi để làm cơ sở cho một chuỗi liên tục tinh thần, thì không có lý do gì mà một dòng tâm trí không thể kết nối với một cỗ máy như vậy làm cơ sở vật chất cho một trong những cuộc sống của nó. Tuy nhiên, điều này không có nghĩa là máy tính là tâm trí, hoặc chúng ta có thể tạo ra tâm trí một cách nhân tạo trong máy tính.

Các giá trị Phật giáo có thể giúp giải quyết tác động tiêu cực của công nghệ đối với sức khỏe tinh thần của chúng ta như thế nào, chẳng hạn như nghiện điện thoại thông minh và quá tải thông tin?

Aggacitta: Phật giáo nhấn mạnh vào chính niệm, thực hành ghi nhớ quan điểm đúng đắn về điều kiện và phân biệt giữa những điều lành mạnh và không lành mạnh, nhắc nhở bản thân áp dụng quan điểm đúng đắn đó và nhìn lại tâm trí để xem nó đang hoạt động như thế nào. Chính niệm có thể giúp mọi người nhận thức được các kiểu sử dụng công nghệ của họ và tác động đến sức khỏe tinh thần của họ.

Khái niệm Trung đạo (Middle Way), tránh xa hai cực đoan của Phật giáo khuyến khích sự điều độ và cân bằng trong mọi khía cạnh của cuộc sống. Nguyên tắc này có thể được áp dụng cho việc sử dụng công nghệ bằng cách tránh thời gian sử dụng màn hình quá nhiều, đặt ra ranh giới và tìm ra cách tiếp cận cân bằng không dẫn đến nghiện hoặc căng thẳng về tinh thần.

Sự tách biệt khỏi của cải vật chất và ham muốn là một giá trị quan trọng khác của Phật giáo. Áp dụng điều này vào công nghệ, mọi người có thể học cách tách biệt khỏi nhu cầu liên tục về sự xác nhận, lượt thích hoặc thông báo trên phương tiện truyền thông xã hội, giảm sự gắn bó về mặt cảm xúc với các nền tảng này.

Khuyến khích từ bi tâm trong các tương tác trực tuyến có thể làm giảm tác động tiêu cực của bắt nạt trên mạng, Internet troll, kẻ đăng các thông điệp gây tranh cãi tại một cộng đồng trực tuyến và thái độ thù địch trực tuyến. Các đợt cai nghiện kỹ thuật số định kỳ, trong đó cá nhân cố ý ngắt kết nối khỏi màn hình, có thể phù hợp với việc thực hành Phật giáo là tĩnh tâm và thiền định. Điều này có thể giúp làm mới tâm trí và giảm căng thẳng do kết nối liên tục.

Thực hành chính niệm và nhận thức rõ ràng giúp quản lý thời gian bằng cách đặt ra các ưu tiên và phân bổ thời gian cho việc sử dụng công nghệ phù hợp với các giá trị và sức khỏe của mỗi người, bao gồm cả việc kiểm chế thu thập thông tin không cần thiết.

Min Wei: Các giá trị Phật giáo có thể cung cấp những cách thiết thực để giải quyết những tác động tiêu cực của công nghệ đối với sức khỏe tinh thần. Chính niệm, một khía cạnh quan trọng của thực hành Phật giáo, có thể giúp kiểm soát chứng nghiện điện thoại thông minh bằng cách khuyến khích nhận thức về khoảnh khắc hiện tại, cho phép cá nhân nhận ra và kiểm soát việc sử dụng công nghệ của họ.

Ngoài ra, các khái niệm như tách khỏi ham muốn vật chất và nuôi dưỡng từ bi tâm và sự đồng cảm có thể giúp hình thành các mối quan hệ lành mạnh hơn với công nghệ, nhấn mạnh tầm quan trọng của việc sử dụng công nghệ cho các mục đích tích cực và mang tính xây dựng có lợi cho cả bản thân và người khác.

Tsepal: Nghiện điện thoại thông minh và quá tải thông tin là triệu chứng của một tâm trí tìm kiếm hạnh phúc và an lạc từ các nguồn bên ngoài, vốn không đáng tin cậy, phù du và luôn khiến chúng ta cảm thấy không hài lòng. Trong giáo lý về nghiệp, Đức Phật đã khéo léo chỉ ra rằng hạnh phúc và đau khổ thực sự đến từ chính tâm trí, suy nghĩ của chúng ta. Trên thực tế, các kích thích bên ngoài như mạng xã hội là một trong những nguyên nhân chính gây ra đau khổ.

Một thực hành hàng ngày bao gồm việc nuôi dưỡng chính niệm (smṛti) và sự tự xem xét nội tâm (Samprajanya) về những suy nghĩ của chúng ta, cũng như thiền phân tích về các chủ đề được liệu chữa lành bệnh điên đảo của tâm (lamrim) như sự quý giá của cuộc sống con người, vô thường và cái chết, nghiệp chướng và bản chất của luân hồi là vô giá để truyền cảm hứng cho chúng ta sử

dụng cuộc sống của mình theo những cách có ý nghĩa hơn.

Ngoài ra, việc vây quanh mình với những giáo thụ, giảng sư Phật học đủ tiêu chuẩn, những giảng lời dạy, và những người bạn đồng tu có cùng chí hướng sẽ hỗ trợ chúng ta trong việc nuôi dưỡng những phương pháp cần thiết để làm việc với tâm trí và thói quen đau khổ của mình.

Ảnh sưu tầm

Pháp có thể dạy chúng ta điều gì về đạo đức môi trường, đặc biệt là về rác thải điện tử và tiêu thụ tài nguyên?

Aggacitta: Phật pháp nhấn mạnh đến sự kết nối của mọi sự sống. Nó dạy rằng mọi thứ trên thế giới đều phụ thuộc lẫn nhau. Nguyên tắc này có thể được áp dụng cho đạo đức môi trường bằng cách nhận ra rằng hành động của chúng ta, bao gồm cả việc tiêu thụ tài nguyên và tạo ra rác thải điện tử (e-waste) là một nhóm chất thải đặc thù phát sinh chủ yếu từ hộ gia đình và các văn phòng, công sở..., ảnh hưởng đến hệ sinh thái rộng lớn hơn và các chúng sinh khác.

Giá trị của sự đơn giản và điều độ trong mọi khía cạnh của cuộc sống có thể được áp dụng cho việc tiêu thụ điện tử bằng cách khuyến khích mọi người chỉ mua những gì cần thiết và tránh sử dụng quá nhiều đồ dùng điện tử.

Min Wei: Về rác thải điện tử, Phật pháp khuyến khích thực hành tiêu dùng với chính niệm hiện hữu và thải bỏ có trách nhiệm. Nó ủng hộ việc giảm tiêu thụ không cần thiết, tái sử dụng các mặt hàng bất cứ khi nào có thể và tái chế để giảm thiểu tác động của rác thải điện tử đến môi trường.

Ngoài ra, khái niệm vô thường dạy chúng ta rằng mọi thứ đều vô thường. Điều này có thể truyền cảm hứng cho nhận thức sâu sắc hơn về vòng đời của các thiết bị điện tử, thúc đẩy sự hiểu biết về bản chất hạn chế của tài nguyên và tầm quan trọng của việc sử dụng chúng một cách có trách nhiệm. Hơn nữa, triết lý đạo Phật về từ bi tâm mở rộng đến tất cả chúng sinh, bao gồm cả môi trường.

Nó khuyến khích ý thức trách nhiệm và quan tâm đến thế giới xung quanh chúng ta, thúc đẩy ý tưởng quản lý có chính niệm đối với tài nguyên và môi trường vì lợi ích của các thế hệ hiện tại và tương lai.

Tsepal: Có chi phí năng lượng cho các công nghệ tính toán như khai thác tiền điện tử và AI. Bạn có biết rằng các trung tâm dữ liệu trên toàn cầu hiện đang sử dụng khoảng 1-1,5 phần trăm lượng điện toàn cầu không?

AI đặc biệt tiêu tốn nhiều năng lượng và nhu cầu năng lượng lớn của nó sẽ đẩy con số đó lên nhanh chóng, do đó, việc tính đến các tương tác giữa khí hậu, xã hội và công nghệ cần được xem xét kỹ lưỡng.

Suy ngẫm về sự phụ thuộc lẫn nhau của tất cả chúng sinh giúp chúng ta tiếp xúc với một viễn cảnh lớn hơn hạnh phúc của riêng chúng ta. Được hướng dẫn bởi từ bi tâm thực sự đối với tất cả chúng sinh, những người ở các nước phát triển phải xem xét tác động của việc sử dụng tài nguyên và chất thải của họ đối với con người và động vật trên toàn cầu.

Điện thoại di động, máy tính, máy tính bảng và các thiết bị điện tử khác chứa các vật liệu độc hại như chì và thủy ngân là nguồn chất thải điện tử phát triển nhanh nhất.

Có đạo đức không khi một phần đáng kể chất thải này được vận chuyển đến các nước đang phát triển, nơi có ít luật về an toàn môi trường và sức khỏe hơn?

Những cân nhắc về đạo đức là bắt buộc khi đưa ra quyết định sáng suốt về phát triển công nghệ và quản lý chất thải.

Theo bạn, công nghệ mang lại những cơ hội và thách thức nào trong việc truyền bá Phật giáo?

Aggacitta: Công nghệ, đặc biệt là internet, cho phép Phật giáo tiếp cận với đối tượng toàn cầu. Bất kỳ ai có kết nối internet đều có thể truy cập vào các bài giảng, văn bản và tài nguyên liên quan đến Phật giáo.

Công nghệ cho phép trải nghiệm học tập tương tác và đa phương tiện, giúp mọi người dễ dàng tham gia và hiểu các khái niệm Phật giáo phức tạp.

Các công cụ dịch máy có thể giúp dịch các văn bản Phật giáo sang nhiều ngôn ngữ khác nhau, giúp nhiều đối tượng tiếp cận hơn.

Phương tiện truyền thông xã hội và diễn đàn trực tuyến tạo điều kiện thuận lợi cho việc tạo ra các cộng đồng ảo nơi những người thực hành có thể kết nối, chia sẻ kinh nghiệm và tìm kiếm sự hướng dẫn.

Thực tế ảo và thực tế tăng cường có thể cung cấp trải nghiệm nhập vai về các địa điểm hành hương Phật giáo, cho phép mọi người đến thăm và học hỏi từ những địa điểm linh thiêng này một cách trực tuyến.

Mặc dù có những cơ hội như vậy, nhưng cũng có những thách thức. Internet chứa một lượng thông tin khổng lồ, bao gồm thông tin sai lệch và diễn giải sai về giáo lý đạo Phật. Đảm bảo chất lượng và độ chính xác của các tài nguyên trực tuyến có thể là một thách thức.

Mặc dù các cộng đồng trực tuyến có thể có giá trị, nhưng chúng có thể không thay thế hoàn toàn chiều sâu của kết nối cá nhân và sự hỗ trợ có trong các cộng đồng Phật giáo thực tế.

Việc cân bằng giữa những cơ hội và thách thức này là rất quan trọng để truyền bá Phật giáo hiệu quả thông qua công nghệ. Khuyến khích sử dụng công nghệ có trách nhiệm, thúc đẩy tính xác thực và tôn trọng truyền thống, và thúc đẩy các cộng đồng trực tuyến và ngoại tuyến hỗ trợ sự phát triển tâm linh của nhau là những cân nhắc thiết yếu.

Min Wei: Trên thực tế, công nghệ vừa mang đến cơ hội vừa mang đến thách thức trong việc truyền bá đạo Phật. Về cơ hội, công nghệ cho phép triết lý Đạo Phật từ bi, trí tuệ, hùng lực, tự do, bình đẳng được truyền bá lan tỏa rộng khắp toàn cầu thông qua các nền tảng trực tuyến, và phát trực tiếp các bài giảng, giúp mọi người dễ tiếp cận kiến thức Phật giáo hơn bất kể họ ở đâu. Các phương pháp giảng dạy sáng tạo như ứng dụng tương tác, hướng dẫn thiền và các khóa học trực tuyến đáp ứng nhiều phong cách học tập khác nhau.

Về thách thức, không gian trực tuyến có thể dẫn đến việc hiểu sai giáo lý đạo Phật, vì tính xác thực có thể bị pha loãng hoặc mất đi. Công nghệ có thể tạo ra sự xao lãng và khuyến khích sự tham gia hời hợt vào giáo lý, ảnh hưởng đến chiều sâu và sự hiểu biết chân chính. Và nguy cơ mất đi các phương pháp giảng dạy truyền thống.

Việc cân bằng giữa việc tích hợp công nghệ với các nguyên tắc và thực hành cốt lõi của Phật giáo là một thách thức đòi hỏi sự chính niệm và một cách tiếp cận chu đáo để duy trì bản chất của giáo lý trong khi tận dụng những lợi ích mà

công nghệ mang lại để truyền bá Phật pháp.

Tsepal:

Cơ hội: Các nhà nghiên cứu, biên dịch viên và sinh viên sẽ có nhiều quyền truy cập hơn vào kinh Phật, văn bản và tài liệu. Quyền truy cập toàn cầu vào các vị giảng sư Phật học, giáo lý và tài nguyên Phật giáo là một cơ hội tuyệt vời do công nghệ mới và sự truyền bá Phật giáo mang lại. Ngay cả ở các nước đang phát triển, nhiều người có điện thoại di động để truy cập vào giáo lý đạo Phật. Hiện nay, nhiều giáo lý điện tử đã có sẵn trong nhiều nhà tù ở Hoa Kỳ, ngay cả khi sách và các vật phẩm tôn giáo khác bị hạn chế. Nhiều người trên toàn thế giới cũng có thể kết nối với các cộng đồng Phật tử hỗ trợ.

Thách thức: Với rất nhiều đề tài Phật pháp có sẵn trên web, mọi người có thể nghĩ rằng họ không cần một giáo viên đủ tiêu chuẩn. Bất kỳ ai cũng có thể đăng cái gọi là "*Phật pháp*" trên kênh YouTube, trang FB hoặc trang web, nhưng có thể cung cấp thông tin sai lệch. Thuật toán của YouTube không tính đến chất lượng của những gì được đăng. Trong khi các vị giảng sư Phật học đủ tiêu chuẩn không nhất thiết quan tâm đến việc tối ưu hóa công cụ tìm kiếm, những người có động cơ đáng ngờ sẽ quan tâm. Có thể khó phân biệt Phật pháp đích thực trên web.

Bạn có thể chia sẻ kinh nghiệm cá nhân của bạn về cách công nghệ đã hỗ trợ bạn trong việc học tập, thực hành và truyền bá giáo lý của đức Phật không?

Aggacitta: Trước hết, tôi thừa nhận ChatGPT đã tạo ra những câu trả lời rất toàn diện cho tất cả các câu hỏi (trừ câu hỏi này) cho diễn đàn này. Biên tập viên của tôi và tôi đã rất khó khăn để tóm tắt chúng để phù hợp với định dạng diễn đàn này. Hầu hết các câu trả lời đều được xây dựng xung quanh các quan điểm công nghệ hiện tại vượt quá chuyên môn của tôi với tư cách là một nhà sư Phật giáo, nhưng vẫn rất phù hợp với giọng điệu của "*Phật giáo*". Những câu trả lời do AI tạo ra này giúp tôi tiết kiệm rất nhiều thời gian phải tìm hiểu về những công nghệ hiện đại mà tôi hoàn toàn không quen thuộc.

Đối với việc nghiên cứu và thực hành Giáo pháp và Giới luật (DhammaVinaya) của riêng tôi, việc số hóa các kinh điển Pāli, bộ tổng tập kinh điển tiêu chuẩn trong truyền thống Phật giáo Thượng tọa bộ, được bảo tồn bằng ngôn ngữ Pāli đã giúp chúng tôi trong việc nghiên cứu toàn diện về các khái niệm Phật giáo sâu sắc và các khía cạnh gây tranh cãi của việc thực hành Phật pháp trở nên rất thuận tiện.

Điều này cũng được hỗ trợ bởi nhiều nguồn tài nguyên bổ sung khác có sẵn miễn phí trực tuyến. Những phát hiện từ nghiên cứu như vậy đã mang lại những nhận thức đột phá về cách thực hành hiệu quả theo các bài kinh. Tôi cũng sử dụng các slide, một bản trình bày thông tin trong đó bao gồm hình ảnh, chữ viết, đồ họa,... và hình ảnh hoạt hình phù hợp trong các hội thảo, bài giảng về Phật pháp và các khóa tu thiền khi cần thiết.

Hiện tại, tôi đang dẫn đầu một nhóm tình nguyện viên tải lên tài liệu xác thực dựa trên các kinh điển Pāli đầu tiên vào nguồn dữ liệu của một chatbot Phật giáo AI có tên là NORBUEBT (Neural Omniscient Robotic-Being for Buddhist Understanding). Nó được thiết lập để hỗ trợ cả tu sĩ và cư sĩ tiến hành nghiên cứu về Giáo pháp và Giới luật (DhammaVinaya), dựa trên các Kinh điển Phật giáo sơ kỳ (Early Buddhist texts - EBT), là một khái niệm học thuật để chỉ hệ thống các kinh văn song song được chia sẻ bởi các tông phái Phật giáo sơ khai, đặc biệt chú trọng vào các nguồn Pāli.

Min Wei: Trên thực tế, công nghệ đã giúp ích rất nhiều cho việc nghiên cứu Phật học của tôi theo nhiều cách: Internet cung cấp quyền truy cập vào một loạt lớn các kinh điển, văn bản, bình luận và triết lý đạo Phật. Khả năng truy cập này cho phép mọi người khám phá nhiều khía cạnh khác nhau của Phật giáo, thúc đẩy sự hiểu biết sâu sắc hơn về các giáo lý. Nhiều ứng dụng cung cấp các buổi thiền có hướng dẫn, bộ đếm thời gian và tài nguyên để thực hành chính niệm. Những công cụ này giúp mọi người thiết lập và duy trì việc thực hành thiền thường xuyên, bất kể họ ở đâu.

Nhiều trang web và nền tảng khác nhau cung cấp các khóa học trực tuyến có cấu trúc và các chương trình giáo dục về đạo Phật. Hơn nữa, thông qua các nền tảng kỹ thuật số, việc truyền bá Phật giáo đã tiếp cận được với đối tượng toàn cầu, cho phép mọi người từ nhiều nền tảng khác nhau tham gia và khám phá Phật giáo.

Tsepal: Trong nhiều năm qua, tôi chắc chắn đã tận dụng lợi thế của các bài giảng Phật pháp và thiền định trên CD, MP3, video trực tuyến và các bài giảng phát trực tuyến. Tôi không phải là người hâm mộ các ứng dụng thiền định, nhưng đã được hưởng lợi từ nhiều trang web khác nhau như Sutta Central, thubtenchodron.org, StudyBuddhism.com và Uma-Tibet.org. Các công cụ tìm kiếm đã giúp việc nghiên cứu Phật pháp dễ dàng hơn nhiều.

Tóm lại, lời khuyên của bạn dành cho các nhà phát triển AI là gì để những sáng tạo của họ góp phần mang lại hạnh phúc và sự khỏe mạnh cho chúng sinh trên Trái đất?

Aggacitta: Bằng cách tuân thủ các nguyên tắc sau, các nhà phát triển AI có thể tạo ra công nghệ phù hợp với các giá trị Phật giáo và góp phần mang lại hạnh phúc và sự khỏe mạnh cho chúng sinh.

* Ưu tiên nguyên tắc không gây hại, tránh phát triển các hệ thống AI có thể gây hại cho chúng sinh, trực tiếp hoặc gián tiếp. Nhận ra bản chất kết nối của mọi sự sống và đảm bảo rằng AI tôn trọng và nuôi dưỡng sự kết nối này thay vì phá vỡ nó.

* Kết hợp các cân nhắc về đạo đức vào quá trình phát triển AI.

* Thiết kế các hệ thống AI theo hướng lấy người dùng làm trung tâm, đảm bảo chúng đóng góp vào hạnh phúc và an lạc của người dùng thay vì lợi dụng họ.

* Tương tác với các cộng đồng Phật giáo và các bên liên quan khác để thu thập phản hồi và đảm bảo rằng AI phù hợp với các giá trị Phật giáo và hạnh phúc của mọi chúng sinh.

* Phát triển các hệ thống AI hỗ trợ chính niệm và nhận thức rõ ràng, thiền định và lối sống đạo đức, giúp người dùng nuôi dưỡng trí tuệ và an lạc nội tâm.

Min Wei: Các nhà phát triển AI đóng góp vào hạnh phúc và sức khỏe của chúng sinh bằng cách tạo ra các công nghệ hỗ trợ chăm sóc sức khỏe, tối ưu hóa quản lý tài nguyên, nâng cao khả năng tiếp cận, cung cấp các dịch vụ được cá nhân hóa và cải thiện nhiều khía cạnh khác nhau của cuộc sống.

Hơn nữa, công việc của họ giúp phát triển các giải pháp nhằm cải thiện chất lượng cuộc sống, hỗ trợ sức khỏe tâm thần, nâng cao hiệu quả trong các ngành công nghiệp, thúc đẩy giáo dục và hỗ trợ những người khuyết tật, cuối cùng hướng đến mục tiêu nâng cao chất lượng cuộc sống và sức khỏe tổng thể cho cá nhân và xã hội.

Tsepal: Tôi khuyến khích tất cả các nhà phát triển AI nên tuân theo “*Khuyến nghị về Đạo đức của Trí tuệ nhân tạo*” của UNESCO, được ban hành vào tháng 11 năm 2021. Khung này nhấn mạnh đến việc bảo vệ nhân quyền và phẩm giá, tính minh bạch và công bằng, cũng như tầm quan trọng của việc giám sát của con người đối với các hệ thống AI. Khung này có một Khu vực hành động chính sách mở rộng khuyến khích các nhà hoạch định chính sách triển khai các giá trị và nguyên tắc cốt lõi vào các hành động liên quan đến quản trị dữ liệu, môi trường và phúc lợi xã hội, cũng như các lĩnh vực khác. Đối với những người theo đạo Phật, động lực của chúng ta là quan trọng nhất, và mối quan tâm đến số lượng lớn nhất chúng sinh cũng như môi trường.

Tôn giả Ayasmā Aggacitta là người sáng lập ra Thánh địa Phật giáo Sāsanārakkha (SBS) tại Taiping, Perak, một học giả Pāli và một giáo viên thiền.

Tôn giả Min Wei là giáo viên dạy trực tuyến tại Cao đẳng Phật giáo Quốc tế (IBC) và là một dịch giả Phật giáo độc lập.

Tôn giả Tenzin Tsepal được Đức Đạt Lai Lạt Ma thứ 14 truyền giới vào năm 2001 và thọ giới cao hơn tại Đài Loan vào năm 2019. Hiện tại, bà là một ni cô cư trú tại Tu viện Sravasti, Hoa Kỳ, hỗ trợ Tôn giả Thubten Chodron trong việc giảng dạy.

Tác giả: **Eastern Horizon Magazine**

Viết dịch: **Thích Vân Phong**

Nguồn: <https://thubtenchodron.org>